

KÜRESEL EĞİLİMLER SERİSİ

Çalışma Kağıdı No. 6

Şubat 2013

SİSTEM VE YOLSUZLUK: FRANSA VE TÜRKİYE

Ali Murat Aydın¹

Abstract

What is corruption? Is it a plague on the modern state that should be avoided? Or is it a necessary engine oil which turns the turbines of a stopped-up bureaucracy? In the most basic denotation, corruption is the abusing of a public power by a public actor for the interest of an individual or a group in return for private interest. Governments are always confronted with difficulties in fighting corruption. The reason is the diversity of perception against corruption in each society. This research aims to compare the models of corruption in Turkish and French bureaucracy. When we consider the direct relation in structuring between the traditional Turkish bureaucracy and French bureaucracy, we can more simply understand the collateral relation of these two countries in their models of corruption. The most important problem confronted about corruption in Turkey and in France is the unlimited financing of political parties without a legal circumscription. In fighting against corruption, the two countries each have to exponentially unite their anti-corruption institutions in a single superior administration. This will lead to an advancement in efficiency in the fight against corruption. It should be kept in mind that, the ethic is not a divine or a holy concept. It's a public term. If we look at the problem from an ideal perspective, we have to obstruct the erosion of ethical values in the democratic systems in the name of efficiency and the market.

¹ 1986 yılında doğan Ali Murat Aydın, FMV Özel Ayazağa Işık Lisesi'nden mezun olduktan sonra, 2004 yılında Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Fransızca Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirmiştir. Türk-Eğitim Vakfı-Fransız Büyükelçiliği ortak mastır bursunu kazanıp 2009 yılında Fransa'daki Sorbonne Üniversitesi (Paris-IV) Yakın ve Modern Tarih Bölümü'nde uluslararası ilişkiler tarihi üzerine yüksek lisansını tamamlamıştır. Bugün aynı okulda, aynı bölümde Türk-Fransız enerji ilişkileri üzerine doktorasını sürdürmekte bir yandan da İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde çalışmaktadır.

“Tek bir kötü örnek, bir kerede verilen bir taviz, bütün bir ulusu yozlaştırmaya yeter ve bu örnek alışkanlığa dönüşürse, var olan siyasi sistem de tiranlığa dönüşmüş olur”

François-Marie Arouet de Voltaire

Giriş

Yolsuzluk nedir? Modern devletin ve kamu düzeninin doğurduğu, demokrasinin düzgün işleyebilmesi için uzak durulması gereken bir veba mıdır? Yoksa tıkanmış bürokrasilere sahip siyasi sistemlerin hareketini sağlayan çarkların dönmesi için gerekli bir makine yağı mıdır? Aksine tarihin başlangıcından itibaren aslında hep var olan, icadı yapılamamış, toplumu bir arada tutan ahlak kurallarını bozan içselleştirilmiş bir kangren midir?

Yolsuzluk en temel anlamda, belirli bir kamusal gücün, kamu yetkilisi tarafından, kamu yararına aykırı olarak, bireyin veya belirli bir zümrenin çıkarı uğruna kullanılmasıdır (Mény, 1992, pp. 10-11). Yolsuzluğun var olması için dört durumun bir arada olması gerekir:

- 1) Kamu yararı için oluşturulmuş yasaların veya normların kişisel çıkar amacıyla ihlal edilmesi.
- 2) Siyasi, sosyal ve ekonomik taraflar arasında gizlilik ilkesine dayalı bir değiş-tokuş ilişkisi.
- 3) Belirli bir kişi veya zümreye kamu hizmetlerinde veya siyasi karar alma mekanizmalarında ayrıcalık tanınması.
- 4) Değiş-tokuşu gerçekleştiren taraflar arasında maddi bir çıkar ilişkisi bulunması.

Yolsuzluğun icadı ile modern devletin icadı arasında paralel bir ilişki vardır. Kamu yararına, kamuya ait olan bir gücün, kamu yararı dışında usulsüz kullanımı karşısında doğan toplumsal tepki, geçmişten günümüze yolsuzlukla mücadele yöntemlerini şekillendirmiştir. Modernizm öncesi toplumsal, ekonomik ve siyasal yapıya baktığımızda rüşvet, bahşiş ve patronaj (itaat karşılığı koruma-korunma) ilişkileri üzerine kurulmuş bir sistemden söz etmekteyiz (Rubinstein, 1983, p. 68). Bu durumda yolsuzluğun çağdan çağa ve toplumdan topluma farklı bir algılanış biçiminin hatta biçimlerinin olduğunu kabul etmeliyiz. Kelimenin yani ‘Corruption’ sözcüğünün anlam olarak dilden dile taşıdığı farklılığı açıkça tanımlarsak, Afrika’dan Avrupa’ya ve hatta Asya’ya kadar ortada var olan sorunun gösterdiği değişimi de daha iyi ortaya koyma şansımız olur.

‘Corruption’ sözcüğü kökenini Latince, belli bir organizmanın bozulması ve içten içe çürümesi anlamına gelen *Corruptere* kelimesinden almaktadır. Fransızca (Corruption) veya İtalyanca (Corruzione) gibi Latin dillerinde ise sözcük ilk anlamından uzaklaşarak değişim geçirmiş ve yukarıda yaptığımız temel yolsuzluk tanımlamasıyla birlikte günümüzde algılandığı biçimiyle sözlüklerdeki yerini almıştır. Corruption İngilizce’ye Latince anlamında girmiştir ve “fesat, kötü yol, çürüklük, küf” manasına gelmektedir. Almancada ise ‘Veruntenen’ kelimesi “güveni kötüye kullanmak, emanete hıyanet etmek, zimmetine para geçirmek, para aşırmaq, kaçırmak” karşılığıyla günümüz tanımlaması içerisinde sınıflandırılmıştır. Batı toplumundan doğu toplumlarına gittikçe yolsuzluğun tanımının rüşvet, rüşvet almak anlamında kullanıldığını görmekteyiz. Bu durumun en çarpıcı örneklerinden biri Rusça, ‘коррупция’ kelimesinin karşılığının “rüşvetçilik, ahlaksızlık, ahlak bozukluğu, baştan çıkarma, azma” olması. Çin, Hint, Japon, Ortadoğu ve Afrika toplumlarında yolsuzluğun siyasi anlamda rüşvet olarak algılanması ve mevcut olan siyasi sistem için temel bir sorun olarak görülmemesi, sözcüğün toplumsal anlamda nasıl bir değişim gösterdiğini de göz önüne sunmaktadır. Nitekim yolsuzluk, yapısal olduğu kadar ahlaki bir problem olarak da tanımlandığı için, evrimci modernleşme kuramının Batı-dışını tahayyül ederken sıklıkla başvurduğu ‘kültür’ farklılığı kavramına bu noktada daha yakın durmak zorundalığı içerisindeyiz. Bu durumun nedeni, konunun tamamen modern devlet ve vatandaş ilişkisiyle bağlantı içerisinde olmasından kaynaklanmaktadır.

Hükümetler yolsuzlukla mücadelede her zaman zorluklarla karşılaşmışlardır. Bu durumun sebebi yolsuzluğa karşı bakış açısının toplumdan topluma farklılık göstermesidir. Örneğin rüşvet

almak küresel bağlamda bir suç olarak kabul edilirken, Afrika'da, Ortadoğu'da, gelişmekte olan ülkelerde (ülkemiz de bu gruba dâhildir) adam kayırmacılık, yüksek mevkii sahibi bir kişinin tanıdığını çalıştığı kuruma aldırması, toplum tarafından saygı uyandıran bir nitelik taşımaktadır (Berkman, 1983, p. 56). Durum bu derece karmaşık olduğu için yolsuzluğun ülke ülke; toplum toplum incelenerek kategorilendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada bürokratik yapılanmaları ve kamu yönetimi yapıları açısından benzerlikler gösteren Fransa'nın ve Türkiye'nin siyasi sistemlerindeki yolsuzluk modelleri karşılaştırılacaktır. Geleneksel Türk bürokrasisinin Fransız tipi yapılanma ile olan doğrudan iletişimini göz önüne aldığımızda, yolsuzluk modelleri arasındaki paralel ilişkiyi de tespit etme şansına sahip olabiliriz (Findley, 1982, p. 147). Bunun yanında Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde olan Türkiye'nin uyum yasaları kapsamında kamu yönetimi kadrolarını uluslararası kriterlere açması, yolsuzlukla mücadele açısından önemli bir gelişmedir (Civelek, 2008, p. 921). Uluslararası Şeffaflık Ajansı'nın verileri bu noktada hayati önem taşımaktadır. Çalışmada ajanstan elde edilen istatistikî bilgilere de yer verilecektir. Elde edilen veriler sayesinde, yolsuzlukla mücadelenin etkinliğine katkıda bulunmak hedeflenmektedir.

Fransa ve Türkiye: Yolsuzlukla Ortak Sorunlar-Farklı Bakış Açılıarı

Uluslararası Şeffaflık Ajansı'nın (ITA) 2012'de yayınladığı "Yolsuzluk Algıları" gösterge raporunda belirtildiği üzere 176 ülke arasında Fransa yüzde 71'lik yolsuzlukla mücadele puanıyla 22. sırada yer alırken; Türkiye 49 puanla Letonya ve Malezya ile birlikte 54. sırada bulunmaktadır (International Transparency Agency, 2012).

Yolsuzluğun her iki ülkede görüldüğü alanlara bakıldığında hemen hemen aynı sorunlarla karşılaşmaktayız. Ne var ki her iki ülke kamuoyunun yolsuzluğa bakış açılarında çok farklı tepkiler verdiklerini gözlemliyoruz. Yolsuzluğu doğuran sorunların başında denetimden uzak bürokrasi, siyasi partiler ve lobicilik faaliyetlerinin şeffaf olarak gerçekleşmemesi ile yargısal caydırıcılığı etkin kılmaya yarayan yasal düzenlemelerin eksikliği gelmektedir.

İki ülkenin kamuoylarının yolsuzluk ve yolsuzlukla mücadele algıları farklılık göstermektedir. Fransız kamuoyunun yüzde 68'i yolsuzlukla mücadele yöntemlerinin etkisizliğinden şikâyet ederken, yüzde 66'sı 2007-2010 arasında Fransa'da yolsuzlukların arttığından şikâyet etmektedir. Fransız halkı siyasal partilerin en yozlaşmış kurumlar olduğuna inanmaktadır. Buna karşılık Türk halkının yüzde 59'u yolsuzlukla mücadele programlarında hükümetin başarılı olduğuna inanırken, yüzde 57'si yolsuzluklarda 2007-2010 arasında artış olduğu kanaatindedir. Türk kamuoyu Türkiye'de yolsuzluktan en fazla etkilenen alanların başında özel sektörün, eğitim sektörünün ve kamu alanında çalışan görevli memurların geldiğini belirtmiştir.

2010'da rapor edilmiş rüşvet verme oranı	33%
Toplumun, hükümetin yolsuzlukla mücadeledeki çabalarına karşı tutumu	
Etkisiz	40%
Ne etkili ne de etkisiz	1%
Etkili	59%
Toplumun 2007-2010 arasında yolsuzluk oranlarına karşı tutumu	
Arttı	57%
Aynı kaldı	17%
Azaldı	26%

(Türkiye kamuoyu-yolsuzluk ilişkisi)
(Uluslararası Şeffaflık Ajansı internet sitesi)

Fransa: Marjinal Yolsuzluktan, Sistemsel Yolsuzluğa

90'lı yıllara kadar Fransa'da ve Avrupa'da yolsuzluğa karşı olan bakış açısı genel olarak, yolsuzluğun çıkar elde etmek amacıyla şahıslar tarafından başvurulan, etik dışı marjinal bir davranış biçimi olduğuydu ancak 90'lı yıllarda yapılan araştırmalar, yolsuzluğun giderek siyaset ve piyasa etkileşiminden ötürü sistematik hale geldiğini göstermekteydi. Bu duruma neden olan belli başlı etken ve aktörleri Uluslararası Şeffaflık Ajansı'nın 2012 Fransa Yolsuzluk raporundan okuyabilmekteyiz.

Rapora göre Fransa'da kamu sektörünün etik dışı davranışlara bu denli açık olmasının sebebi seçilmiş kamu görevlileri ile özel sektör temsilcilerinin ilişkilerini denetleyen bir mekanizmanın var olmamasıdır (International Transparency Agency, 2012). Fransa Millet Meclisi 2012 tutanaklarına geçmiş kayıtlara göre lobicilik faaliyetleri dâhilinde aldıkları hediyeleri ve siyasal bağışları meclise bildiren milletvekillerinin sayısı, toplam milletvekili sayısının yüzde 38'ini oluşturmaktadır. Seçim dönemlerinde adayların özel kurum, kişi veya kurumlarca desteklenmesi ve bu finansmanın yasal bir kısıtlama altına alınmaması, seçim sonrası yasama döneminde, özel çıkar gruplarının etkinliğinin daha fazla ön plana çıkmasına neden olmaktadır.

Fransa'da yolsuzluğu besleyen bir diğer etkense yargısal caydırıcılığın etkisinin eylemi gerçekleştiren aktörlere karşı yeterli olmamasıdır. Ülkede kişisel özgürlüklerin fazla olması ironik olarak savcıların, kamu yetkililerinin mal varlıklarını araştırmak için soruşturma açmalarını zorlaştırmaktadır. Bunun yanında savcıların siyasi seçilmişler tarafından atanması, savcılarını siyasal yolsuzlukları araştırmada baskı altına sokmaktadır.

Fransa hükümetleri yolsuzlukla mücadelede son yıllarda kayda değer birtakım önlemler almışlardır. Bunlar arasında öne çıkanlardan biri 2007'de kurulmuş olan "Kamu Teftiş Kurumu"dur. Kurum, cumhurbaşkanının harcamalarını denetletmekte ve bu konuda meclise ve senatoya senelik raporlar sunmaktadır. Fransız Sayıştay'ının kuruluşu atadığı üyelere Fransız Sayıştay Başkanı başkanlık etmektedir.

Yolsuzlukla mücadelede alınan önemli bir karar da 2011 yılında Fransız Meclisi ve Senatosu tarafından çıkarılan, sağlık sektöründe çalışan kişilerin özel sektörle olan bütün maddi ilişkilerini kayıt altına alan yasal düzenlemedir. Bu şekilde sağlık sektöründe yaşanabilecek herhangi bir usulsüz işlemin ve skandalın önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Bu yasayı meclise ve senatoya taşıyan olaysa Aralık 2010'da meydana gelen "Mediator Skandalı"dır. Servier isimli ilaç şirketinin, 1971'de

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yasaklanan Benfluorex maddesini içeren Mediator isimli anti diyabetik ilacı, 1975-2009 arasında reçeteli bir biçimde piyasaya sürmesi ve bunun sonucunda adı geçen tarihler arasında 500 ile 2000 kişinin ölümüne sebep olması sonucunda skandal ortaya çıkmıştır (Le Monde, 2010).

2010'da rapor edilmiş rüşvet verme oranı	7%
Toplumun, hükümetin yolsuzlukla mücadeledeki çabalarına karşı tutumu	
Etkisiz	68%
Ne etkili ne de etkisiz	5%
Etkili	27%
Toplumun 2007-2010 arasında yolsuzluk oranlarına karşı tutumu	
Arttı	66%
Aynı kaldı	28%
Azaldı	7%

(Fransız kamuoyu-yolsuzluk ilişkisi)

(Yukarıdaki veriler Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün internet sitesinden elde edilmiştir)

Fransız kamuoyunun yolsuzluk algı endeksleri incelendiğinde yukarıda da bahsedildiği gibi, toplumun en yozlaşmış olarak gördüğü kurumları arasında önde gelenleri siyasi partiler, milletvekilleri ile parlamento ve medya oluşturmaktadır. Fransa'da rüşvet, kayırmacılık, zimmetine para geçirme gibi kişisel boyutta kalan yolsuzluk modellerinin oranı yüzde 7'de kalmaktadır. (Bu oran Danimarka'da yüzde sıfırken; Kenya'da yüzde 45'tir). Buna karşı yukarıda verilen istatistikler ve en fazla yozlaşmış olarak görülen kurumların demokratik sistemin en önemli yapı taşlarını oluşturan oluşumlar olması Fransa'daki yolsuzluk algısının giderek sistematik hale geldiğini ve Fransız demokrasisi için çok büyük bir tehlike oluşturduğunu gözlemlemekteyiz.

Türkiye: Büyüyen Ekonomi, Büyüyen İstikrar, Önüne Geçilemeyen Yolsuzluk

1999'dan itibaren Helsinki Zirvesi ile başlayan demokratikleşme süreci, uyum yasaları ve 2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara gelmesiyle başlayan ekonomik büyüme süreci Türkiye'yi son on yılda yolsuzlukla mücadelede üst sıralara taşımıştır. Türkiye Yolsuzlukla Mücadele endeksinde 1999'da yüzde 32 etkinlik gösterirken; 2012 yılına gelindiğinde bu oranı yüzde 49'a çıkarmayı başarmıştır (ITA, 1999-2002).

Türkiye, 2003-2006 arasında uluslararası örgütlerin oluşturmuş olduğu yolsuzlukla mücadele antlaşmalarını imzalamıştır. Bu antlaşmaların neticesi sonucunda 2010 yılında hazırlanan "Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadele'nin Güçlendirilmesi Strateji Raporu"nun 22 Şubat 2010'da yayınlandığı Resmi Gazete'de stratejinin amacının "Küreselleşme ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda . . . yolsuzlukla mücadelenin zorlaşması sebebiyle . . . uluslararası kamuoyu ve örgütlerin tecrübelerinin paylaşımı" olduğu belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2010, p. 3). Strateji raporunda en dikkat çekici nokta, yolsuzluğa karşı mücadelede 2009 yılında kurulan, "T.C. Başbakanlık Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Komisyonu"nun etkinliğinin artırılmasıdır. Fransa ve Türkiye'deki gibi yolsuzlukla mücadelenin tek bir çatı veya kurum altında toplanmadığı ülkelerde bu adım yolsuzlukla mücadelenin etkinliğini arttırmak

avantajını sağladığından önem arz etmektedir. Bütün bu çabalar göz önüne alındığında ve bunun yanı sıra, AB uyum yasalarının hayata geçirilmesi, ekonomik reformlar ve hükümetin şeffaf kamu yönetimi anlayışı Adalet ve Kalkınma Partisi'ne 2007'de ve 2011'de seçim zaferlerini beraberinde getirmiştir.

Bütün bu çabalara ve demokratikleşme atılımlarına rağmen afferist gelenekten² (iş bitiricilik) gelen Türkiye'de rüşvet geleneği kamu yönetiminde varlığını sürdürmektedir (Oran, 2008, 246). Günümüz Türkiyesinde de bürokratik işlemlerde (kırtasiyeciliğin azalması adına yapılan bütün ekonomik-politik reformlara rağmen) ve yabancı şirket yatırımları ile ihalelerde rüşvet dönmektedir. Kamu ihalelerinin organize edilmesi konusunda devrim niteliği taşıyan ve 2002 yılında yürürlüğe giren 4734 sayılı kamu ihale kanunu bugün Kamu İhale Kurumu'nun, kamu kurum ile kuruluşlarına gönderdiği değişiklik yönergeleriyle delik deşik hale getirilmiş durumdadır. Dünya Bankası ve O'na bağlı International Finance Center'ın 2008'de Türkiye'de şirket yatırımları üzerine hazırladığı raporuna göre, Türkiye'ye yatırım yapmış olan yabancı şirketler, bürokrasi ile ilgili kurumlarının çalışma saatlerinin yüzde 27'sini bürokratik engelleri aşmak için harcadığını ifade etmiştir (IFC, 2008). Aynı rapor, yabancı şirket CEO'larının yüzde 18'nin "işlerin halledilmesi" amacıyla bürokratlara ve kamu çalışanlarına rüşvet verdiğini ortaya çıkarmıştır.

U4 Anti-Corruption Resource Center'ın 2012 tarihli Türkiye yolsuzluk raporunda, Türkiye'nin yolsuzlukla mücadelede üç büyük sorununun olduğu belirtilmiştir. Bunlardan ilki tıpkı Fransa'da da ve diğer gelişmiş ülkelerde de rastlandığı üzere siyasal partilerin seçim dönemi bağış ve finansmanlarının denetimsizliği konusudur. Türkiye'de geçtiğimiz yıl kabul edilen "hediye" sınırlaması dışında (1200 TL'ye kadar hediye alınabilmektedir (Resmi Gazete, 2012)) milletvekillerinin bağış, seçim finansmanı adı altında özel kurum, kişilerden aldığı para miktarının denetimi konusunda yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumla bağlantılı olarak hükümete yakın olarak atfedilen işadamları ve özel şirketlerin kamu ihalelerinde ve yasa tasarılarının hazırlanmasında yoğun etkinliklerinin bulunduğu tespit edilmiştir (U4, 2012). Üçüncü büyük sorunsu Türkiye'de yıllardan beri varlık gösteren ve kamu yönetiminde fırsat eşitliğinin önündeki en büyük sorun olan patronaj yani adam kayırmacılığın hala aktif bir biçimde mevcut olmasıdır. 2002 ile 2006 arasında üst düzey bürokrat kadrolarının yüzde 96'sında değişikliğe gidilmiştir (Freedom House, 2008).

Bugün Türkiye'de hükümetin bütün çabalarına ve attığı yolsuzlukla mücadele adımlarına karşın, uygulamada bu denli zayıf kalınması ve yolsuzluğun geriletilememesinin en büyük sebebi kamuoyunun ve sivil toplumun, kamu maliyesinin denetimine sınırlı ulaşımıdır. 2013 TBMM bütçe görüşmelerinde senelik hazırlanan Sayıştay raporlarının, meclis genel kurulunun oturumuna getirilmemesi Türkiye'de sivil toplumun tepkisini çekmiştir (Birgün, 2013).

Fransa ile karşılaştırıldığında, Türkiye'de rüşvet yüzde 33 gibi çok daha yüksek bir seviyede karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de görülen yolsuzluk çeşitleri, Avrupa Birliği'nin en gelişmiş ülkelerinden biri olan Fransa'ya göre daha marjinal ve daha denetimsiz olarak varlıklarını sürdürmektedir. Bugün Türkiye'de mevcut sisteme işlemiş, rüşvet, adam kayırmacılık, clientelist ilişkiler üçüncü dünya olarak adlandırdığımız Afrika ülkelerindekine benzer bir şekilde gözlemlenmektedir (Berkman, 1983, p. 55). Yolsuzluğun geriletilmesi, uluslararası sisteme entegre olmuş ve ekonomisi her geçen gün büyüyen, yabancı yatırım çeken Türkiye açısından ekonomik ve siyasi olarak uluslararası arenada büyük bir güvence olacaktır.

Yolsuzluk modellemelerinin ele alındığı bu araştırmada, Fransa'nın ve Türkiye'nin yolsuzluk konusunda karşılaştıkları en önemli problem siyasal partilerinin finansman ve bağış adı altında elde ettikleri gelirlerin denetimsizliğidir. İki ülkenin yolsuzlukla mücadelede ivedi bir biçimde yolsuzlukla mücadele kurumlarını tek el altında toplamak, yolsuzlukla mücadelede büyük yol kat etmelerini

² 30'lar Türkiyesi'nde siyasetçilerin nüfuslarını kullanarak, yabancı yatırımlarda kendi çıkarlarını gözetmesi geleneği.

sağlayacaktır. Unutulmamalıdır ki etik, kutsal veya tanrısal bir kavram değildir. Bizzat cumhuriyet ve demokrasi ile üretilmiş, kamuya ait bir terimdir. Günümüzde piyasa rekabeti nedeniyle etik kavramına, yolsuzluğa bakış açısı değişime uğramakta ve yolsuzluk toplum tarafından bürokrasinin hızlı işlemesi için sistem çarkını döndüren bir yağ olarak algılanmaktadır (Huntington, 1968). Sonuç olarak, ideal olan etik değerlerin demokratik sistemlerde verimlilik adına aşındırılmasına izin verilmemesidir. Yolsuzluğu kategorilendirmek ve onu tipolojik olarak incelemek sosyal bilimler açısından, yolsuzluğu anlamak için büyük önem teşkil etmektedir. Bu sebeple bu alanda araştırma yapmış siyaset ve sosyal bilimcilerin kaleme aldıkları çalışmaları derleyici nitelikte, senelik raporlar hazırlamak ve bunları kamu kuruluşlarında, üniversitelerde ve kamuoyuna ulaşılabilecek bütün alanlarda ülke geneline duyurmak, yolsuzluğu kamu yönetiminin vücudundan temizlemek için gerekli yol olarak gözükmektedir.

Kaynakça

- Avery, R., Bezmez, S., Edmonds, A. G., & Yaylalı, M. (2007). *İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü*. İstanbul: SEV Matbaacılık ve Yayıncılık Eğitim Ticaret A.Ş.
- Bekman, Ü. (1983). *Az gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetimi'nde Yolsuzluk ve Rüşvet*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Civelek, J. (2008). Central Asia: Interrelations Between Corruption, Rule of Law, Democracy and Stability and its International Dimension. Orta Asya: Yolsuzluk, Hukuk Devleti İlkesi, Demokrasi ve İstikrar Arasındaki Karşılıklı İlişkiler ve Bunun Uluslararası Boyutu. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, XXV(2), 921.
- Findley, C. V. (1982). The Advent of Ideology in the Islamic Middle East (Part II). *Studia Islamica*, 56, 147.
- Huntington, S. (1968). *Political Order in Changing Societies*. New Haven, London: Yale University Press.
- Kırlı, C. (Güz 2006). Yolsuzluğun İcadı: 1840 Ceza Kanunu. *İktidar ve Bürokrasi, Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar*, 4, 47.
- Mény, Y. (1992). *La Corruption de la République. Cumhuriyetin yozlaşması*. Paris: Librairie Arthème Fayard.
- Oran, B. (Ed.). (2008). *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt: I 1919-1980*. İstanbul: İletişim.
- Önen, Y., & Şanbey, C. Z. (1993). *Almanca-Türkçe Sözlük*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Rusça-Türkçe Sözlük*. (1996). İstanbul: Multilingual Yabancı dil Yayınları.
- Rubinstein, W. D. (1983). The End of Old Corruption in Britain 1780-1860 [Britanya'da eski Yolsuzluğun Sonu 1780-1860]. *Past and Present*, 101, 68.
- Voltaire, F. M. A. (1838). *Dictionnaire philosophique. Felsefe Sözlüğü*. Paris: Imprimerie de Cosse et Gaultier-Laguionie.
- International Transparency Agency. (2012). *Corruption Perception Index [Graphic Data]*. Retrieved January 31, 2013 from <http://www.transparency.org/country>
- Chêne, M. (2012). U4 Anti-Corruption Resource Center. *Overview of corruption and anti-corruption in Turkey*. Retrieved January 31, 2013 from <http://www.u4.no/publications/overview-of-corruption-and-anti-corruption-in-turkey/>
- Roure, T. (2012, May 14). L'affaire Mediator: retour sur 18 mois de scandale. Mediator Skandalı: 18 aydan sonra geri dönüş. *Le Monde*. Retrieved January 31, 2013 from http://www.lemonde.fr/sante/article/2012/05/14/l-affaire-mediator-retour-sur-18-mois-de-scandale_1700773_1651302.html